

Vijftien misverstanden over de binnenlandse veiligheidstaak

dr. M.J. de Weger*

Inleiding

Met de opkomst van de nieuwe terroristische dreiging en de toegenomen nadruk op nationale veiligheid, crisisbeheersing en rampenbestrijding meer in het algemeen, wordt de binnenlandse veiligheidstaak¹ van de krijgsmacht stukje bij beetje uitgebreid.² Zal de binnenlandse rol van de krijgsmacht de komende jaren blijven groeien? Tege- lijkertijd studeert politiek-bestuurlijk Den Haag op de wenselijkheid van de creatie van een ministerie van Veilig- heid, waar delen van de krijgsmacht die binnenlands actief zijn mogelijk deel van uitmaken.³

Wordt bijvoorbeeld de Koninklijke Marechaussee naar dit ministerie overgeheveld? Trouwe lezers van de *Militaire Spectator* kennen mijn mening hierover, al heeft deze zich de laatste jaren – gelukkig – nog wel verder ontwikkeld.⁴

Wat de uitkomst van beide processen ook mag zijn: gezien het belang van deze taak is het goed om misvattingen weg te nemen. Tijdens het schrijven van mijn proefschrift over de binnen- landse veiligheidstaak van de krijgs- macht ben ik er in gesprekken en ge-

schriften veel tegengekomen.⁵ Ik wil die misverstanden wegnemen op basis van het onderzoek dat ik deed voor mijn proefschrift en mijn eigen inschattingen.⁶

Hieronder staan de vijftien volgens mij meest voorkomende misverstan- den. Ik heb ze in vijf groepen gebun- deld:

- *de positie van de binnenlandse vei- ligheidstaak binnen het takenpakket van de krijgsmacht*
Zo is het een misverstand dat deze taak nieuw is. Ook is het niet waar dat ze niet los staat van de andere taken van de krijgsmacht.
- *de inhoud van de huidige binnen- landse taak*
Hierover bestaan de misverstanden dat de krijgsmacht enkel inciden- teel deze taak uitvoert, dat de taak sterk aan verandering onderhevig is en dat precies bekend is hoe om- vangrijk ze is.
- *de geschiedenis van deze taak*
Wat dit betreft: de krijgsmacht zou haar binnenlandse taken te danken hebben aan haar specialistische kennis of middelen en voor inscha- keling van de krijgsmacht zouden geen civiele alternatieven zijn ge- weest. Ook bestaat het misverstand dat de toedeling van binnenlandse

taken aan de krijgsmacht omstreden was.

- *de bijzondere positie van de Ko- ninklijke Marechaussee*
Het is een misvatting dat de positie van dit korps internationaal gezien heel gewoon is en dat de Koninklij- ke Marechaussee meer bij Defensie past dan bij de politie.
- *de relatie met de politie*
De vijfde paragraaf gaat in op de misverstanden dat de krijgsmacht binnenlands harder mag optreden dan de politie, dat militairen minder geschikt zijn voor politiewerk en dat het niet uitmaakt wie – militairen of politie en/of civiele diensten – de binnenlandse veiligheidstaken uit- voert.
- *de toekomst van de binnenlandse veiligheidstaak*
Tot slot de misverstanden dat de binnenlandse veiligheidstaak uiter- aard deel wordt van het toekom- stige nationale politieconcern en het eventuele ministerie van Veilig- heid, en dat, als het beheer van de Koninklijke Marechaussee onder een civiel ministerie komt, dit korps niets meer voor de rest van de krijgsmacht kan betekenen.

In onderstaande paragrafen reageer ik op elk misverstand. In de afsluitende

* De auteur is politicoloog en onderzoeker aan de Nederlandse Defensieacademie in Breda.

paragraaf vat ik nog eens samen hoe er volgens mij wel naar de binnenlandse rol van de krijgsmacht moet worden gekeken. Ook doe ik een bescheiden poging het meest waarschijnlijke scenario – gezien de vorming van een nationale politie en misschien een ministerie van Veiligheid – voor de toekomst van de binnenlandse veiligheidstaak van de krijgsmacht te schetsen.

Positie van de binnenlandse veiligheidstaak

Om de binnenlandse rol van de krijgsmacht goed te begrijpen is het van belang die in de defensiecontext te bezien. Hierover bestaan twee belangrijke misverstanden:

1. Het is nieuw dat de krijgsmacht binnenlands actief is.

Dit is niet waar. De krijgsmacht heeft altijd binnenlandse taken gehad. Pas rond 1900 kwam een soort van emancipatieproces van de politie op gang, maar tot die tijd werd zeer frequent hulp gevraagd aan de krijgsmacht bij kleine of grote ongeregelheden. In veel plaatsen in Nederland was geen of slechts een enkele politieman, maar waren wel relatief veel militairen gelegerd. De Koninklijke Marechaussee was in veel landelijke grensgebieden de politie. Na de Eerste Wereldoorlog is de krijgsmacht met de marechaussee en de politietroepen nog steeds heel duidelijk aanwezig in het binnenland.⁷

Na de Tweede Wereldoorlog is het Korps Rijkspolitie opgericht onder gezag en beheer van de minister van Justitie. De marechaussee verloor haar politietaken op het platteland en kwam achter de Rijkspolitie te staan in de volgorde waarin bijstand aan het lokale gezag wordt verleend. Het korps behield wel de politietaken voor de krijgsmacht, grensbewaking en de beveiliging van het Koninklijk Huis. De functie van de krijgsmacht als strategische reserve voor rampenbestrijding en de civiele politie is in essentie tot de huidige tijd blijven be-

Militairen van de 45ste Pantserinfanteriecompagnie zetten het gebied af rond de door Zuid-Molukkers gekaapte trein bij De Punt, 1977

(Foto collectie NIMH)

staan. Sinds de Tweede Wereldoorlog kreeg de krijgsmacht er wel twaalf nieuwe taken en taakjes in het binnenland bij. Overigens vervulde de krijgsmacht in Suriname en Nederlands-Indië ook veel politietaken.⁸

2. De uitvoering van de binnenlandse taak is sterk verweven met de andere taken.

De binnenlandse veiligheidstaak van de krijgsmacht, zoals ik die definieer,

is onderdeel van de derde hoofdtaak van de krijgsmacht: de nationale en Koninkrijkstaak, de ondersteuning van civiele autoriteiten. De taak bestaat uit elf belangrijke deeltaken, in de regel uitgevoerd door specifieke organisatiedelen. Alleen bijstand is door elk deel van de krijgsmacht uit te voeren.

De elf taken (in volgorde van oplopend belang):⁹

- verzamelen en delen van inlichtingen;
- bewaking van defensieobjecten;
- brandbestrijding;
- explosievenopruiming;
- bijzondere bijstand (anti-terreureenheden);
- bijstand door de krijgsmacht;
- beveiliging van het Koninklijk Huis, de ambtswoning van de minister-president en De Nederlandsche Bank;
- politietaak voor Defensie;
- handhaving vreemdelingenwetgeving;
- bijstand door de Koninklijke Marechaussee;
- politietaak op burgerluchtvaartterreinen.

De uitvoering van deze taken is slechts gedeeltelijk met de andere twee taken verweven. Vier van de elf belangrijke binnenlandse veiligheidstaken dragen alleen bij aan de derde defensietaak: beveiliging, handhaving vreemdelingenwetgeving, bijstand Koninklijke Marechaussee en de politietaak op burgerluchtvaartterreinen. Vier dragen indirect bij aan de andere twee taken: inlichtingen, brandbestrijding, bewaking defensieobjecten en de politietaak voor Defensie. Drie dragen direct bij aan alle drie: explosievenopruiming, bijzondere bijstand en bijstand krijgsmacht.

Overigens staan vooral de binnenlandse veiligheidstaken die de Koninklijke Marechaussee alleen uitvoert, los van de andere taken van de krijgsmacht.¹⁰ Bij deze taken zijn verreweg de meeste actief dienende militairen betrokken. De uitvoering van de binnenlandse veiligheidstaak staat dus grotendeels los van de andere taken van de krijgsmacht. Nergens staat dat de taken van de krijgsmacht verweven moeten zijn. Maar deze conclusie is relevant, want de beperkte verwevenheid van de taak kan het argument versterken dat de betrokken organisatiedelen, met name de Koninklijke Marechaussee, zonder veel pijn en zelfs beter naar de civiele politie of ministeries kunnen worden overgeheveld.

Een lid van de eod tijdens een oefening in Duitsland, 2003

(Foto MinDef, DV, P. Wieszorek)

De huidige taak

Om de binnenlandse veiligheidstaak goed te begrijpen is het belangrijk om te weten hoe deze is opgebouwd. Hierover bestaan voor zo ver ik kan zien drie belangrijke misverstanden:

3. De krijgsmacht draagt vooral incidenteel aan de binnenlandse veiligheid bij.

De krijgsmacht draagt overwegend permanent bij aan de binnenlandse

veiligheid. Slechts vier van de elf belangrijke taken voert zij feitelijk *ad hoc* uit: bijstand door de Koninklijke Marechaussee, bijstand krijgsmacht, bijzondere bijstand en brandbestrijding. Van de vijf belangrijkste taken, uitgevoerd door de Koninklijke Marechaussee, zijn er vier permanent van karakter.

Bijstand is ook niet geheel *ad hoc*, zoals het woord doet vermoeden. De krijgsmacht houdt bovendien een aan-

tal eenheden permanent voor bijstand beschikbaar. De Koninklijke Luchtmacht is dagelijks direct beschikbaar om eventuele gekaapte vliegtuigen neer te halen, net zoals de BBE's dat zijn voor optreden tegen zware, vuurgevaarlijke misdadigers zoals terroristen. Dit komt beide niet vaak voor; daarentegen levert de EOD bijvoorbeeld wel dagelijks bijstand.

Er zijn bovendien gevallen geweest waarin langer dan enkele maanden en met meer dan enkele tientallen militairen bijstand is geleverd. Deze worden in de literatuur 'semi-permanente bijstand' genoemd – een *contradictio in terminis*. Zo leverde de marechaussee van de jaren zeventig tot en met negentig met zo'n 200 man bijstand aan de politiekorpsen van Amsterdam en Den Haag voor bewaking van diplomatieke objecten en vreemdelingen-toezicht. In dezelfde periode ondersteunde zij ook de politiekorpsen aan de zuidgrens (vreemdelingentoezicht). Tussen 1991 en 1994 was het de beurt aan meerdere grote steden.¹¹

4. De binnenlandse rol van de krijgsmacht is sterk aan verandering onderhevig.

Integendeel. Na '9/11' is de civiel-militaire samenwerking weliswaar (weer) aangepast en zijn ook andere nieuwe maatregelen genomen, maar historisch gezien is de binnenlandse veiligheidstaak van de krijgsmacht vrij stabiel. Acht van de elf belangrijke binnenlandse taken hebben sinds de Tweede Wereldoorlog bestaan. Alleen de bijzondere bijstand, de explosievenopruiming in civiele gebieden en de politietaken op burgerluchtvaartterreinen zijn als nieuwe, extra taak aan de krijgsmacht toebedeeld.

Van de andere taken zijn er drie niet significant uitgebreid of beperkt: bewaking, brandbestrijding en verzamelen en delen van inlichtingen. Bijstand door de krijgsmacht, beveiliging, bijstand door de Koninklijke Marechaussee en de politietaken voor de krijgsmacht zijn slechts beperkt aangepast. Alleen de bijdrage van de Koninklijke Marechaussee aan de

handhaving van de vreemdelingenwetgeving is met de toedeling van het Mobiel Toezicht Vreemdelingen (MTV) significant aangepast.

In bepaalde perioden zijn wel uitzonderlijk veel nieuwe binnenlandse veiligheidstaken aan de krijgsmacht gegeven. In de jaren zeventig waren dat de ruiming van conventionele en 'terroristische' explosieven, en de oprichting van de militaire bijzondere bijstandseenheden (BBE's). In het begin van de jaren negentig werden het MTV, de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, de beveiliging van de ambtswoning van de minister-president en de politietaken op burgerluchtvaartterreinen taken van Defensie.

Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn de krijgsmacht ten minste drie binnenlandse veiligheidstaken ontnomen. De Koninklijke Marine droeg de visserijpolitietaken in 1988 over aan de kustwacht. Van 1949 tot 1953 verzorgde de Koninklijke Marechaussee de hele politiefunctie in de dorpen Elten en Tüddern, die Nederland in 1963 weer aan Duitsland afstond. Na de Tweede Wereldoorlog verzorgde de militaire meteorologische dienst alle weersvoorspellingen in Nederland, daarmee indirect bijdragend aan de veiligheid van burgers en hun bezittingen, vooral in de lucht- en scheepvaart.¹²

5. Het is precies bekend hoeveel de krijgsmacht aan de binnenlandse veiligheid bijdraagt.

Nee, maar dit zou wel interessant zijn om te weten. Neemt de krijgsmacht een groot deel van de binnenlandse veiligheid voor haar rekening of is zij een (gewaardeerde) marginale factor?

De meest eenvoudige indicator is de hoeveelheid betrokken personen, maar zelfs dat is niet bekend. Van een aantal betrokken eenheden is ruwweg bekend uit hoeveel personeel ze bestaan. Landmacht, luchtmacht en marine hebben eigen bewakingsorganisaties. In totaal werken er zo'n 1500-2000 mensen. Bij hun drie

brandweerdiensten zo'n 250-350, bij de EOD 300-400.

De BBE's bestaan uit ongeveer 200 man, inclusief staf. De Nationale Reserve kan 2800 personen mobiliseren. De Koninklijke Marechaussee heeft zo'n 6500 personeelsleden, maar wat betreft de verdeling van mankracht over haar taken spreken bronnen elkaar enigszins tegen.¹³

Van een aantal andere eenheden ontbreken de gegevens. Bekend is dat de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) 1100 medewerkers heeft. Binnen de MIVD is de Nationale Sigint Organisatie opgericht, die zowel voor de MIVD als de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst werkt. Onbekend is hoeveel mensen daar werken en welk deel daarvan aan de binnenlandse veiligheidszorg mag worden toegekend. Ook voor de rest van de MIVD is dit onduidelijk.

De omvang van de *search and rescue* helikoptereenheden, het Nucleair, Biologisch en Chemisch-peloton en het Calamiteitenhospitaal in Utrecht is onbekend. Evenmin is bekend hoeveel militairen of burgermedewerkers van Defensie betrokken zijn bij opleidingen en trainingen en ondersteuning van de Defensie Telematica Organisatie, vervoersorganisaties en medische diensten aan civiele veiligheidsorganisaties. Hetzelfde geldt voor het aantal militairen werkzaam voor Kustwacht, het nautisch beheer van het civiele deel van de haven van Den Helder, de (civiele) luchtverkeersleiding en het Bureau Adviseur Milieuvergunningen.¹⁴

Om te weten hoe groot de bijdrage van de krijgsmacht aan de binnenlandse veiligheid is zou ook de omvang van de werkelijk geleverde bijstand berekend moeten worden. Misschien is dit binnen Defensie en civiele overheden wel bekend, maar er is geen structurele publicatie en er is geen wetenschappelijk onderzoek naar gedaan.

Mijn indruk is dat de marechaussee sinds de krakersperiode van de jaren

tachtig veel minder ME-bijstand levert. De 'semi-permanente bijstand', de bijstand aan vreemdelingendiensten en meestal langer durende bijstand in bewaking en beveiliging zouden, bij elkaar opgeteld, echter wel significante aantallen kunnen opleveren. Onderzoek kan inzicht geven hoe bijstandsverlening zich heeft ontwikkeld en wat dit zegt over tijdelijke of structurele capaciteitstekorten en zogeheten bijstandsafhankelijkheid bij de civiele veiligheidspartners.

Geschiedenis

Om het heden nog beter te begrijpen moet de geschiedenis bekend zijn. Hoe komt de krijgsmacht aan haar huidige binnenlandse taken? Hier wil ik drie misverstanden aanstippen:

6. De krijgsmacht kreeg haar binnenlandse taken omdat zij over specifieke middelen, mensen of ervaring beschikte.

In slechts één van de vijf gevallen die ik heb onderzocht was dit een doorslaggevende factor, te weten bij de oprichting van de BBE's. Uiteraard was de krijgsmacht in elk van de gevallen wel in meer of mindere mate geschikt, maar andere factoren dan speciale kwaliteiten maakten dat de keuze juist op haar viel.

Zoals ik in mijn proefschrift concludeerde: de krijgsmacht kreeg haar binnenlandse veiligheidstaken vooral omdat zij over veel materieel en middelen beschikte, en omdat de regering – dus niet het lokale gezag – de krijgsmacht zou kunnen aansturen. De conclusies van de casus die ik hiervoor onderzocht staan hieronder kort samengevat.¹⁵

De Nationale Reserve is opgericht vanuit de behoefte van de regering aan extra capaciteit voor de handhaving van de openbare orde en de wens van de regering te voorkomen dat rechtse vrijwilligersgroepen een oncontroleerbare factor in de binnenlandse veiligheid zouden worden.

Dat de Explosieven Opruimingsdienst

(EOD) in de jaren zeventig ook buiten defensieobjecten oude militaire explosieven moest gaan ruimen, kwam doordat de dienst van Binnenlandse Zaken, de Hulpverleningsdienst (HVD), niet meer beschikte over de benodigde capaciteit. Het departement had deze dienst bewust laten krimpen.

Toevalligerwijs nam in dezelfde tijd de dreiging van terroristische aanslagen toe. Gezien de staat van de HVD was de EOD nog de enige organisatie die deze taak kon oppakken.

De inschakeling van militaire een-

heden voor terreurbestrijding – de oprichting van de militaire BBE's – was alleen wat betreft de BBE-mariniers primair ingegeven door kwaliteiten bij de krijgsmacht. Naast de BBE-krijgsmacht (precisieschutters) werd ook een BBE-politie opgericht. Deze werd door Defensie getraind. Bedoeling was de BBE-krijgsmacht na een jaar te vervangen door een tweede BBE-politie-eenheid. Dit gebeurde niet omdat de politie uiteindelijk over te weinig capaciteit beschikte en deze niet wilde creëren.

Marechaussee op Schiphol, circa 1970 (Foto collectie NIMH)

De beslissing de BBE-mariniers op te richten valt te verklaren uit de haast die de regering had én het feit dat alleen de krijgsmacht afdoende kwaliteit en capaciteit had. De mariniers waren *the last ones on the table* bij het bepalen wie een eenheid zou leveren die kapingen middels ‘nabijgevecht’ zou gaan beëindigen. De politie kon en wilde niet; de marechaussee wilde wel, maar kon niet; de commando’s hadden veel meer dienstplichtigen en werden daarom minder betrouwbaar geacht.

Het Korps Mariniers bleef over. Die wilden ook niet: de mariniers hadden wel infanteriekwaliteiten, maar nog geen benul van anti-terreur. Zij kregen in het buitenland trainingen, traiden zelf hard en maakten er in essentie maar het beste van, wat gelukkig goed ging.

De Koninklijke Marechaussee kreeg de politietaken op Schiphol omdat regering en parlement haar niet wilde laten krimpen door de dreigende bezuinigingen én omdat de aanstaande hervorming van het politiebestedel hier de mogelijkheid toe bood. Om haar bijstandspotentieel op peil te houden moest het korps een nieuwe taak krijgen. Dat voor de Koninklijke Marechaussee en niet voor de civiele politie is gekozen, is te verklaren uit bestuurlijke argumenten: de invloed van Justitie en de regering op de politiedienst en het feit dat Defensie de kosten van de politiezorg op Schiphol wilde en kon overnemen.

De Koninklijke Marechaussee kreeg in 1994 de MTV-taak door de combinatie van de grote druk van de regering een snelle oplossing van het vreemdelingenvraagstuk te kunnen presenteren en de beschikbaarheid van genoeg capaciteit bij het korps. Ze had bij de grensbewaking en de bijstand voor vreemdelingentoezicht de kennis en ervaring opgedaan om de nieuwe taak te kunnen uitvoeren. Ze had een goede reputatie bij besluitvormers. In tegenstelling tot de regionale politiekorpsen was zij direct door de regering, onder het gezag van

Justitie, aan te sturen. Ook hier speelde duidelijk mee dat regering en parlement niet wilden dat de marechaussee zou krimpen.

7. Er waren geen civiele alternatieven voor inschakeling van de krijgsmacht. Ten tijde van de toedeling van de belangrijkste binnenlandse taken aan delen van de krijgsmacht waren er meestal wel alternatieven bij de politie, dat wil zeggen: met beperkte extra middelen, tijd voor opleiding/training of aanpassing van aansturing of wetten regelgeving was het toedelen van deze taak ook aan delen van de civiele politie mogelijk geweest.

Dit was niet zo bij de oprichting van de BBE-mariniers. De regering achtte de civiele alternatieven om verschillende redenen minder wenselijk. De civiele organisaties wilden geen nieuwe taken, hadden de benodigde mensen of uitrusting op dat moment niet, konden de taak niet alleen aan of waren niet door de regering aan te sturen.

Naast de Nationale Reserve zijn indertijd ook bij de politie reserve-eenheden opgericht. Was er voor gekozen deze omvangrijker te maken, dan had de politie de binnenlandse veiligheidstaak van de Nationale Reserve wellicht zelf kunnen uitvoeren. Als de HVD in voldoende omvang in stand was gehouden, was het niet nodig geweest de EOD in te schakelen.

De politiezorg op Schiphol had net zo goed met de andere nationale taken van de Rijkspolitie in het nieuwe Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) kunnen worden opgenomen. Ook het politiekorps van Amsterdam of een apart korps voor Schiphol was te overwegen geweest (er lopen nu meer marechaussees op Schiphol dan in het kleinste regiokorps, Gooi- en Vechtstreek). Het MTV zou ook door het KLPD of (de vreemdelingendiensten van) de regiokorpsen van de grensgebieden zijn uit te voeren. Het KLPD werkte ook landelijk en in grensgebieden, terwijl de regiokorpsen ook illegale vreemdelingen kunnen controleren.¹⁶

8. De binnenlandse taken van de krijgsmacht zijn omstreden. Nee, eigenlijk niet. Er is veel geschreven over de rol van de krijgsmacht in eigen land. Vroeger was er meer tegenstand dan er nu lijkt te zijn. De kritiek kwam veelal van relatieve buitenstaanders en richtte zich ook tegen de feitelijke inzet van militairen, inclusief marechaussees. Ze werd met

name geuit in de jaren zeventig en tachtig, toen de marechaussee vaak in actie kwam tegen krakers.

Een andere kritiek is dat niet de krijgsmacht, maar de politie binnenlandse taken moet hebben. Dit richtte zich vooral tegen militaire anti-terreureenheden, midden jaren zeventig, en de (eventuele) overdracht van de

politietaken op Schiphol aan de marechaussee, begin jaren negentig. Onder de direct betrokken besluitvormers (Kamerleden, bewindslieden, ambtenaren, krijgsmacht- en politietop) was, met uitzondering van de 'Schiphol'-kwestie, de weerstand sinds de Tweede Wereldoorlog echter vrij beperkt.

Binnen de departementen en elkaar opvolgende kabinetten was veelal sprake van incrementele besluitvorming – wat ook niet wijst op (grote) omstredenheid. In specifieke omstandigheden – soms bij crises – zijn op basis van de destijds voorliggende mogelijkheden beslissingen genomen. Daarbij is tamelijk pragmatisch gekeken en niet uitvoerig principieel afgewogen of verdere 'inmenging' van de krijgsmacht in de binnenlandse veiligheid wenselijk was. Kortetermijnoverwegingen prevaleerden en niet het doorredeneren wat de gevolgen zouden zijn voor de ontwikkeling van het politie/civiele veiligheidsbestel en de verhouding met de krijgsmacht.

Het parlement uitte ook weinig principiële kritiek tegen inschakeling van de krijgsmacht. In de meeste gevallen nam het parlement zonder veel debat over wat de regering besloot, zoals bij de oprichting van de Nationale Reserve, de inschakeling van de EOD voor ruimingen buiten defensieobjecten en de oprichting van de BBE's.

Over de 'Schiphol'-kwestie discussieerde de Kamer wel lang, al was de argumentatie niet zo uitvoerig als binnen de departementen. De VVD was lang tegen de overdracht van de Schiphol-opsporingstaken aan de marechaussee. De PvdA ging pas later in de parlementaire besluitvorming mee in het voorstel van de PvdA-CDA-regering om de politietaken over te dragen. De beslissing de Koninklijke

Marechaussee verleent bijstand tijdens krakersrellen in Amsterdam, 1980

(Foto collectie NIMH)

Marechaussee het MTV te gunnen is ook zonder veel debat ondersteund.

In de kwesties Schiphol en MTV speelde het parlement wel indirect een belangrijke rol. De grote fracties uitten jarenlang bezwaar tegen inkringing van de marechaussee. Er werd expliciet aangedrongen op nieuwe taken voor het korps en er werden vele suggesties gedaan.¹⁷

Bijzondere positie van de marechaussee

De Koninklijke Marechaussee speelt wat betreft de binnenlandse veiligheid een zeer prominente rol binnen de krijgsmacht én het politiebestedel. Zij heeft van de vier krijgsmachtdelen de meeste en de meest permanent uitgevoerde binnenlandse taken. Het korps is niet alleen de grootste militaire organisatie met dag-in-dag-uit een binnenlandse rol, maar ook de grootste Nederlandse organisatie met politietaken. De marechaussee werkt voor het grootste deel in een duidelijk civiele omgeving en voor civiele gezagsdragers. Als enige deel van de krijgsmacht wordt ze in de *Politiewet* genoemd.

Om de binnenlandse veiligheidstaak goed te begrijpen is een juiste kijk op de positie van de Koninklijke Marechaussee essentieel. Hier bestaan twee misverstanden:

9. Dat de marechaussee een significante rol speelt in de binnenlandse veiligheid is internationaal gezien gewoon.

Nee, er zijn wel landen waar dit ook zo is, maar dit is een minderheid: 33 van de circa tweehonderd.¹⁸ In landen die eens door Napoleon werden bezet en met name Franse en Spaanse voormalige koloniën zijn nog steeds gendarmerie-korpsen actief, zoals de marechaussee in Nederland. Hun taken verschillen per land, maar overal hebben ze significante binnenlandse taken.

Denk bijvoorbeeld aan de Carabinieri in Italië en de Guardia Civil in Span-

Carabinieri op de Italiaanse luchtmachtbasis Sigonella, 2006

(Foto NAVO; collectie NIMH)

je. In die landen verrichten ook andere delen van de krijgsmacht binnenlandse taken, met name terreurbestrijding en explosievenruiming. De Guardia Civil is onderdeel van Binnenlandse Zaken, maar heeft haar militaire status behouden. In België is de gendarmerie (Rijkswacht) inmiddels opgegaan in de federale en regionale politie.

In de andere helft van Europa, in Angelsaksische landen en de rest van de wereld kent men geen marechaussee.

Meestal heeft de krijgsmacht wel een eigen politie, maar die heeft niet veel bevoegdheden of taken buiten het strikt militaire domein. Duitsland heeft na de Tweede Wereldoorlog het Brits-Amerikaanse model gekregen. In dit soort landen bieden militairen wel hulp bij rampen en echt grote ordeverstoringen, maar voert de krijgsmacht in het binnenland verder geen structurele taken uit.

Echt uitzonderlijk is de inzet van het Britse leger in Noord-Ierland. In veel landen zijn er wel militaire anti-terreureenheden, zoals de Britse SAS.

10. De Koninklijke Marechaussee past meer bij de rest van Defensie dan bij de politie.

De Koninklijke Marechaussee maakt wat betreft beheer, zoals in personeelssystematiek, financiering en departementale inbedding, deel uit van de Defensieorganisatie. Van haar vijf binnenlandse taken hebben er vier (beveiliging, grens en vreemdelingen, bijstand en burgerluchtvaartterreinen) nauwelijks tot niets met de rest van de krijgsmacht te maken. Heel soms wordt betoogd dat deze laatste taak waardevol is voor de krijgsmacht bij het verplaatsen van grote aantallen Nederlandse of bondgenootschappelijke troepen of materieel via burgerluchthavens. Ik vind dat geen sterk argument, want als de marechaussee deze taak niet had gehad dan zou zij in het kader van haar politietaken voor de krijgsmacht deze transporten ook moeten of kunnen beveiligen.

De politiedienst voor de krijgsmacht is natuurlijk wel aan de rest van de krijgsmacht gerelateerd en is van belang voor de bescherming van defensiemateriaal, interne rust en discipline van personeel. Voor deze taak staat echter maar ongeveer 15 procent van het totale aantal marechaussees opgesteld. Deze taak wordt uitgevoerd op een manier die niet wezenlijk verschilt van het werk van de civiele politie: het gaat veelal om bestrijding

van dezelfde criminaliteit, overtredingen en ongeregelheden.¹⁹

Van de andere kant bezien: binnen het Nederlandse politiestelsel neemt de Koninklijke Marechaussee een bijzondere positie in. Met de regionale politiekorpsen en het Korps Landelijke Politiediensten staat zij vermeld in de *Politiewet*. Hoewel in deze wet de taken van de Koninklijke Marechaussee staan opgesomd, is zij geen deel van de politie. Artikel 4 van de *Politiewet* geeft aan:

De politie bestaat uit 25 regionale politiekorpsen, één Korps landelijke politiediensten en de bijzondere ambtenaren van politie.

Artikel 6 maakt duidelijk dat de Koninklijke Marechaussee wel politietaken uitvoert:

Aan de Koninklijke marechaussee zijn, onverminderd het bepaalde bij of krachtens andere wetten, de volgende politietaken opgedragen.

Vervolgens staan deze taken genoemd. Formeel is de marechaussee dus geen politiedienst, maar voert zij 'slechts' politietaken uit. Ongetwijfeld heeft de politie die ook en het onderscheid is wat mij betreft vrij theoretisch en juridische haarkloverij. De formulering komt bovendien meer voort uit historische ontwikkelingen en onderhandelingen, dan uit een inschatting van het politionele of militaire karakter van het werk van de Koninklijke Marechaussee. Voordat zij als dusdanig in de wet werd opgenomen heeft de marechaussee zelf in ieder geval jarenlang gelobbyd en gepleit om wel officieel 'politie' te worden.

De relatie met de politie

De binnenlandse taak van de krijgsmacht is te verdelen in hulpverlening (rampen, brand, medisch, evacuatie) en politietaken. Dit laatste deel is meeromvattend. Bovendien voert de krijgsmacht, bovenal de marechaus-

see, permanent veel taken op politieterrein uit. In deze paragraaf wil ik drie misverstanden behandelen over de relatie met de politie.

11. *De krijgsmacht mag binnenlands harder optreden dan de politie.*

Dit is niet waar. Bij binnenlandse inzet valt de krijgsmacht onder het gezag van civiele autoriteiten zoals de ministers van Justitie, Vreemdelingenzaken en Integratie of Binnenlandse Zaken, de Officier van Justitie of de burgemeester. Voor de uitvoering van haar taken mag de Koninklijke Marechaussee geweld gebruiken zoals dat staat omschreven in de *Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar*,²⁰ namelijk onder dezelfde voorwaarden, in dezelfde mate en omstandigheden als de politie.

Ook als de marechaussee of een ander deel van de krijgsmacht bijstand verleent, inclusief bijzondere bijstand, wordt zij aangestuurd door het civiele gezag of een politiecommandant en valt zij onder dezelfde regelingen als de politie of civiele hulpverleningsdiensten.

Dat het lijkt alsof de krijgsmacht meer geweld mag gebruiken komt wellicht doordat zij relatief vaker optreedt als zich ernstige incidenten voordoen, zoals gijzelingen, grote rellen of rampen. Niet dat de krijgsmacht dan veel geweld gebruikt, maar zij is dan grootschalig aanwezig en staat met haar zwaarder materieel en bewapening in de volle aandacht van media en maatschappij.

12. *Militairen zijn minder geschikt voor politietaken.*

Nee, in die zin dat ik geen vergelijkende onderzoeken ken wie beter geschikt is, terwijl mij ook geen gevallen bekend zijn waaruit moet blijken dat militairen niet of minder geschikt zijn. Een vaak genoemd geval is de ontruiming van het krakerscomplex in de Piersonstraat in Nijmegen in 1981. Daar zou de marechaussee te hard zijn opgetreden, wat waarschijnlijk de

Mobiele Eenheid KMar, circa 1970
(Foto collectie NIMH)

aanleiding was om het korps minder om grootschalige ME-bijstand te vragen.

Het is mijns inziens echter geen goed voorbeeld, want dit was niet alleen één van de meest intensieve kloppartijen tussen ME en krakers, maar ook een zeldzaam geval waarbij de eerste dag de politie werd teruggeslagen. De Koninklijke Marechaussee kreeg hierna de moeilijke taak om de ontruiming alsnog uit te voeren. De sfeer moet dermate gespannen zijn geweest dat excessen niet verdedigbaar, maar wel verklaarbaar zijn.²¹

13. *Het maakt niet uit of de politie of de krijgsmacht binnenlandse taken uitvoert.*

Nee. Dit geldt niet voor de uitvoering van de taken, maar wel wat betreft overhead, aansturing, controle, verdeling van bevoegdheden en *checks and balances*. Omdat de binnenlandse veiligheidsactiviteiten van de krijgsmacht vooral lijken op het werk van de politie zou een samenvoeging met die organisatie overhead kunnen schelen. Dan zou immers een gezamenlijk personeels- en materieelbeleid gevoerd kunnen worden. Ook integratie op verschillende niveaus van staven en eenheden is dan mogelijk. Dit zou de operationele aansturing

vereenvoudigen, dus verbeteren. Defensie zou nog maar zelden bijstand moeten verlenen, want de politie heeft de capaciteit daarvoor zelf extra gekregen.

Nu zijn vier ministers verantwoordelijk voor de binnenlandse activiteiten van de krijgsmacht (Defensie, Justitie, Vreemdelingenzaken en Integratie, Binnenlandse Zaken). Zij, hun departementen en hun uitvoerende diensten, hebben uiteraard eigen belangen. Daarom is er nogal wat concurrentie en bureaupolitiek, waardoor besluiten voor de beste oplossingen of capaciteitsherverdelingen niet altijd zo snel mogelijk vallen.

Eenduidige politieke verantwoordelijkheid, in de zin van concentratie in minder dan acht handen, is wenselijk. De vier ministers worden gecontroleerd door verschillende parlementaire commissies. Wetenschappers, geïnteresseerde burgers en journalisten moeten zich ook verdiepen in complexe verhoudingen, wetten, regelingen en organisatiestructuren. Als de politie als enige politietaken uitvoert is controle dus ook eenvoudiger.

Tot slot: nu hebben verschillende diensten verschillende bevoegdheden. Voeg de diensten samen en geef het personeel van die diensten alle bevoegdheden die zij aan kunnen. Een voorbeeld: een marechaussee mag buiten zijn of haar taakgebied geen politiewerk verrichten. Voeg de marechaussee in de politie en het mag wel. Overigens geldt hetzelfde voor de Douane.

Voor de checks and balances, de spreiding van macht over verschillende ministers en veiligheidsorganisaties, is het uiteraard niet goed als de civiele politie de binnenlandse veiligheidstaken van de krijgsmacht, op wat voor manier dan ook, zou overnemen. De macht over de binnenlandse geweldsmiddelen wordt dan meer geconcentreerd. De vraag is echter hoe belangrijk deze verschuiving zou zijn. De civiele politie telt meer dan 50.000 personeelsleden, de marechaussee

‘slechts’ 6500. De rest van Defensie levert misschien 3000 personen voor de binnenlandse veiligheid. Zelfs als deze laatste twee worden ingebracht in de civiele politie dan blijft de rest van de krijgsmacht, 50.000 man/vrouw sterk, nog bestaan als strategische reserve voor de binnenlandse veiligheid.

Zoals uit mijn proefschrift blijkt is het van belang dat de regering en niet het lokaal gezag over de krijgsmacht beschikt. Het gezag over de dagelijkse taken van de marechaussee ligt vooral bij Justitie – al moet niet worden onderschat hoeveel feitelijke invloed Defensie als beheerder heeft. De belangrijkste checks and balances liggen dus tussen de civiele ministeries alsook tussen hen en de burgemeesters – om de wetgevende en rechterlijke macht nog maar buiten beschouwing te laten.

Samenvoeging van Justitie en Binnenlandse Zaken in een ministerie van Veiligheid en de creatie van een nationale politie zouden veel meer impact hebben op de machtsspreiding wat betreft de binnenlandse veiligheid dan overheveling van eenheden uit de krijgsmacht.

De toekomst

Ten slotte bestaan er ook misverstanden over de toekomst. Niet dat ik haar kan voorspellen, maar er worden nu al besluiten genomen om de toekomst vorm te geven. De voorstellen juist interpreteren draagt bij aan een beter begrip van de binnenlandse veiligheidstaak. Twee punten:

14. *Als er een nationale politie of een ministerie van Veiligheid komt dan maken de binnenlandse eenheden van de krijgsmacht daar ook deel van uit.* Nee. In de belangrijkste adviezen aan de regering is hier slechts heel beperkt sprake van. Het advies van de Commissie Leemhuis, de evaluatie van de wijziging van de *Politiewet 1993*, beveelt de oprichting van een politieconcern aan.²² De Koninklijke

Marechaussee werd van de evaluatie uitgesloten, terwijl met die wijziging toch haar taken zijn uitgebreid.

Het kabinet Balkenende-II werkte aan een wetsvoorstel om een politieconcern op te richten, maar door de val van het kabinet is dit traject stil komen te liggen. Het KLPD en de regiopolitiekorpsen worden in het voorstel onder één directie geplaatst. Deze geeft leiding aan en beheert de politie. Ze legt verantwoording af aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie. De Koninklijke Marechaussee zou buiten dit concern vallen.

Ook het eerste advies van de Commissie Brinkman, uitmondend in twee modellen voor een ministerie van Veiligheid, is wat de binnenlandse rol van de krijgsmacht betreft vrij beperkt. In de voorgestelde modellen staat wel dat ‘gewelddspecialisten’ – waarschijnlijk bedoelt men de BBE – en ‘delen van’ de ‘grensbewaking’ van de marechaussee onder het nieuwe ministerie zouden moeten komen te vallen. Het advies stelt niet letterlijk dat het beheer van de betrokken eenheden tot de verantwoordelijkheid van het nieuwe ministerie zou horen. Andere delen van de krijgsmacht die binnenlandse veiligheid leveren staan niet genoemd om onder de nieuwe minister te vallen.²³

In zijn definitieve advies stelt Brinkman dat als het door hem voorgestelde ministerie van Veiligheid (‘Bestuur en Justitie’) zal zijn ingevoerd, het *aan de orde* zou zijn om de *niet-militaire taken* van de Koninklijke Marechaussee, *zoals de taken in het kader van de Vreemdelingenwet en object-beveiliging*, in de politie op te nemen.²⁴

15. *Als de Koninklijke Marechaussee onder beheer van een civiel ministerie komt dan kan zij niets meer voor de krijgsmacht betekenen.* Nee, dit lijkt mij geen onvermijdelijke uitkomst. De Koninklijke Marechaussee zou na de overheveling nog wel de politietaken voor de krijgsmacht kunnen vervullen en voor deze en

andere politietaken mee kunnen in vredesoperaties. Ook zou ze militaire eenheden kunnen blijven trainen voor *crowd and riot control*. Landen zonder marechaussee, bijvoorbeeld Zweden, kunnen dit ook, dus waarom Nederland niet?

Het lijkt mij een terechte zorg hoeveel capaciteit zou worden vrijgemaakt voor taken die aan Defensie gerelateerd zijn. Defensie zou een adequate politietaken voor de krijgsmacht, evenals het beschikbaar zijn voor vredesoperaties, als voorwaarde kunnen stellen om de marechaussee over te hevelen.

Zelfs dan blijft het de vraag of dit voldoende prioriteit krijgt. Nu blijkt het moeilijk om civiele politie ter beschikking te krijgen voor vredesoperaties, dus waarom zou dat, na overheveling van de marechaussee, ineens gemakkelijk gaan? Bovendien: wie garandeert dat deze taken in de toekomst niet krimpen?

Ook de huidige rechtspositie van de civiele politie – het kunnen staken en weigeren van dienstbevelen – moet zorgen baren. Gaan deze na de overheveling ook gelden voor de voormalige marechaussees, dan is veel minder op hun capaciteit te rekenen, zeker onder moeilijke omstandigheden en voor impopulaire uitzendingen naar het buitenland. Ik ben geen jurist, maar de oplossing hiervan lijkt me meer een kwestie van politiek willen dan juridisch kunnen. Kort door de bocht: de politie kan voor betreffende medewerkers toch de contracten en rechtspositie van Defensie ‘kopiëren’ en zelf gaan gebruiken? Mocht dit niet kunnen dan bieden landen als Zweden wellicht een *second best*.

Dat ook andere organisaties dan de krijgsmacht onder gevaarlijke omstandigheden kunnen worden ingezet, bewijzen de arrestatieteams en bijstandseenheden van de Nederlandse civiele politie, net als beveiligingsbedrijven en ‘huurlingen’ die in dezelfde landen als de Nederlandse krijgsmacht actief zijn.

ME'ers lopen over een geniebrug het door krakers bezette Fort Pannerden binnen, 2006

(Foto MinDef, DV, H. Keeris)

Conclusie

Hiervoor zijn vijftien misverstanden over de binnenlandse veiligheidstaak benoemd en hopelijk weerlegd. Dat was het doel van dit artikel. Ik heb de hier behandelde misverstanden als belangrijkste gekozen; een ander zou misschien andere noemen. Maar stel dat dit inderdaad de belangrijkste waren en ik in mijn weerleggingen helemaal gelijk heb: hoe zou dan wél tegen de binnenlandse veiligheidstaak van de krijgsmacht moeten worden aangekeken?

Samengevat is de binnenlandse veiligheidstaak van de krijgsmacht een reeds lang bestaande en vrij stabiele taak, die voor een groot deel los van de andere taken van de krijgsmacht en permanent wordt uitgevoerd. We weten niet precies hoe omvangrijk die taak is. De krijgsmacht heeft haar binnenlandse taken niet primair te danken aan speciale middelen, mensen of ervaringen. Maar bij het toekennen van de taken waren er wel bijna altijd civiele alternatieven. De toedeling van deze taken aan de krijgsmacht was vrij onomstreden.

De positie van de Koninklijke Marechaussee is internationaal ongebruikelijk, terwijl ze gezien haar werk

meer bij de politie dan bij Defensie past. De krijgsmacht mag binnenslands niet harder optreden dan de politie. Militairen zijn niet minder geschikt voor politiewerk. Wat betreft overhead, aansturing en controle is het beter dat de politie de binnenlandse veiligheidstaken uitvoert; voor machtsspreiding maakt het niet heel veel uit.

Voorlopig lijkt het beheer van de eenheden die de binnenlandse veiligheidstaak uitvoeren niet over te gaan naar de politie of een ministerie van Veiligheid. Zou dat met de Koninklijke Marechaussee wel gebeuren dan kan zij, mits voldoende garanties voor beschikbaarheid worden verkregen – een *sine qua non*? – nog wel haar werkzaamheden voor de krijgsmacht blijven uitvoeren.

Wat betekent dit voor de toekomst? Wat is het meest waarschijnlijke scenario voor de binnenlandse veiligheidstaak van de krijgsmacht? Het lijkt niet erg waarschijnlijk dat deze de komende jaren zal verdwijnen; noch door het afnemen van alle taken, noch door het onder beheer van civiele verantwoordelijken plaatsen van alle betreffende eenheden. Waarschijnlijker lijkt het dat de taak de komende jaren als reactie op binnen-

landse veiligheidsproblemen stukje-bij-beetje zal blijven groeien. Net als de imperfecties en inefficiëntie in overhead, aansturing en controle. Deze worden voor lief genomen zo lang de regering geen vertrouwen heeft dat de civiele politie ook in moeilijke omstandigheden voldoende soelaas biedt.

Echter, als het nieuwe politieconcern wat dit betreft goed draait dan wordt 'strategische demilitarisering' – het plaatsen onder civiel beheer van de marechaussee – veel waarschijnlijker. Het winnen van het vertrouwen van de regering duurt echter jaren. Het lijkt me ook zeker niet uitgesloten dat een volgende regering of haar opvolger besluit tot de instelling van een ministerie van Veiligheid. Dan vallen belangentegenstellingen tussen Justitie en Binnenlandse Zaken wat betreft controle over de marechaussee weg. Met één politie én een ministerie van Veiligheid is het logisch om 'Ons Wapen' als aparte organisatie, naast het politieconcern, onder dit departement te plaatsen.

Mits Defensie voldoende garanties kan geven lijkt me dit me dan de meest waarschijnlijke volgende stap in het centralisatie- en eenwordingsproces van de Nederlandse politie. 1 januari 2011?

Literatuur

- Andere Overheid, *Rijksbrede Takenanalyse – veiligheid: meer samenhang en slagkracht, betere informatie, minder beleidsdrukte*, tussenrapportage van de gemengde commissie veiligheid en rechtsorde, Den Haag, 6 september 2005.
- Bakker, A.D.M., Van Dijk, F., Van der Doe, F., Jaski, B., Verbeek, L., *Te land, ter zee en in de lucht: een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het beleidsterrein militaire operatiën van het Ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993*, Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's-Gravenhage, Pivot-rapport nr. 50, 1998.
- Brinkman, L.C., 'De organisatie van veiligheid op Rijksniveau nader bezien', 13 oktober 2006.
- Bout, van den, H., Nijmegen 23 februari 1981, in: *Ons Wapen*, 1981, pp. 171-174.
- Caluwé, L. de, Vermaak, H., *Leren veranderen: een handboek voor de verandkundige*, (Kluwer, Deventer), 2006.
- Elzinga, D.J., Van Rest, P.H.S., De Valk, J., *Het Nederlandse politierecht*, Tjeenk Willink, Zwolle, 1995.
- Jonge, J.A., de, *Zonder vrees en zonder blaam: 175 jaar Koninklijke Marechaussee*, De Bataafsche Leeuw, Amsterdam, 1989.
- Koninklijke Marechaussee, *Rapport van de Commissie Onderzoek Cultuur en Integriteit bij de Koninklijke Marechaussee*, Amsterdam, 10 juni 2005.
- Meijboom, W., *Meteorologische diensten van de Koninklijke land- en luchtmacht (1922-1992)*, Koninklijke Landmacht, 1988.
- Muller, E.R., Starink, D., Bosch, J.M.J., De Jong, I.M. (redactie), *Krijgsmacht – studies over de organisatie en het optreden*, Kluwer, Alphen a/d Rijn, 2004.
- Neisingh, C.N.J., Zusterkorpsen van de Koninklijke marechaussee, in: *Armex*, februari 1998, pp. 22-25.
- Perrick, F., *De begrenzingen van de politietaak, deel 1 t/m 6*, Ubbergen, 1977 en 1978 (3 maal), 1979 (2 maal) en 1980.
- Smeets, J.P.E.G., *De Politietroepen 1919-1940: de politiemilitair als steunpilaar van het wettig gezag*, proefschrift Universiteit Leiden, 1997.
- Stuurgroep Evaluatie Politieorganisatie, *Lokaal verankerd, nationaal versterkt*, Utrecht, juni 2005.
- Wal, R., Van der, *Militaire bijstand bij de handhaving en het herstel van de openbare orde 1840-1920*, proefschrift Universiteit Utrecht, 2002.
- Weger, de, M.J., De Marechaussee gewogen, in: *Militaire Spectator* 171 (10) (2002), pp. 478-488.
- Weger, de, M.J., Neuteboom, P.C.J., Samenwerking tussen politie en krijgsmacht – verschillende scenario's, in: *Militaire Spectator*, 173 (5) (2004), pp. 278-290.
- Weger, M.J., de, *De binnenlandse taken van de Nederlandse krijgsmacht*, (Van Gorcum, Assen), 2006.

Noten

- Ik hanteer de definities van Elzinga, Van Rest en De Valk (1995) pp. 38-44 en pp. 156-158. Binnenlandse veiligheid bestaat dan uit handhaving van de openbare orde en het strafrecht, taken ten dienste van Justitie en hulpverlening. *Strafrechtelijke handhaving rechtsorde*: 'de daadwerkelijke voorkoming, opsporing, beëindiging, de vervolging en de berechting van strafbare feiten, alsmede de ten uitvoerlegging van beslissingen van de rechter of het Openbaar Ministerie in strafzaken'. *Openbare orde handhaving*: 'een optreden tegen een verstoring van het ordelijk verloop van het gemeenschapsleven in de publieke ruimte, waarbij direct (dreigend) gevaar voor anderen bestaat of de rechten van anderen direct worden of dreigen te worden aangetast'. *Taken ten dienste van justitie*: 'de uitvoering van wettelijke voorschriften waarmee de minister van Justitie is belast (...), de administratiefrechtelijke afdoening van inbreuken op wettelijke voorschriften, voor zover in die voorschriften het toezicht op de uitvoering van de politietaak is opgedragen aan het Openbaar Ministerie (...), de betekening van gerechtelijke mededelingen in strafzaken, het vervoer van rechtens van hun vrijheid beroofde personen, en de dienst bij de gerechten'. *Hulpverlening*: 'het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven'.
- Convenant over militaire bijstand tussen de ministeries van BZK, Justitie en Defensie getekend op 3 maart 2005 (zie www.minbzk.nl), 'Afsluitende rapportage Defensie en terrorisme' – brief van de minister van Defensie aan de Tweede Kamer van 29 mei 2006 (HDAB 2006017335), en de Intensivering civiel-militaire samenwerking zoals verwoord in de brief van de regering aan de Tweede Kamer van 22 april 2005 (TK 2004-2005, 29 800 X, nr. 84).
- Andere Overheid (2005) en vervolgdvies van de 'Commissie Brinkman', oktober 2006.
- De Weger (2002) en De Weger en Neuteboom (2004).
- De Weger (2006).
- Waar ik zelf geen uitvoerig onderzoek heb gedaan onderbouw ik mijn standpunt of verwijs ik naar andere auteurs. Ik heb geprobeerd zoveel mogelijk aan te geven op basis van welk criterium ik een standpunt inneem. Dat ik in termen van De Caluwé (2006, pp. 74-75) een blauwe (nadruk op rationaliteit) denker ben kan in mijn standpunten doorschijnen, al heb ik geprobeerd zo objectief mogelijk te zijn. Ik hanteer in mijn proefschrift en dit artikel geen (wetenschaps) theoretisch perspectief. Een studie naar de hele binnenlandse veiligheidstaak van de krijgsmacht die deze basis wel heeft zie ik met belangstelling tegemoet. In mijn proefschrift reconstrueerde ik besluitvorming 'slechts' geschiedkundig en vanuit de zeer gangbare actor-gerichte benadering.
- Smeets (1997), Van der Wal (2002).
- De Weger (2006), pp. 1-5 en 104.
- Ik beperk me hier tot de taken binnen Nederland, dus niet de (voormalige) koloniën, zoals de Kustwacht Nederlandse Antillen. In mijn proefschrift staan ook marginale taken, zoals logistieke en ICT-ondersteuning, trainingen en opleidingen, toezicht op opslag van explosieven of scheepvaart in de haven van Den Helder, operationele leiding van de Kustwacht en de uitvoering van luchtverkeersleiding samen met civiele autoriteiten. Het 'belang' van een taak is bepaald op basis van het aantal betrokken militairen, zichtbaarheid voor de burger en mate van gewelds dreiging, gebruik van geweld en de mate waarin met gevaarlijke stoffen of instrumenten wordt opgetreden. Met bewaking van Defensieobjecten wordt de bewaking door het Marine Beveiligingskorps, het Landmacht Bewakingskorps en de Luchtmachtbewaking bedoeld. In het verleden beveiligde de Marechaussee meer defensieobjecten, zoals het departement en de Landmachtstaf in Den Haag. Nu enkel nog haar eigen staf en het NAVO-hoofdkwartier in Brunsum (Limburg). Dit kan ook als deel van de politietaak voor de krijgsmacht worden gezien. In interne documenten werd in het verleden de taak als militaire taak, maar los van de politietaak voor de krijgsmacht genoemd. In mijn proefschrift heb ik de – zeer kleine – beveiligingstaak van de Marechaussee gemakshalve bij de beveiliging van DNB en het Koninklijk Huis ingedeeld. 'Bijstand' is wettelijk gezien één taak, ongeacht hoe deze wordt uitgevoerd: van inzet van een F-16 tot militairen ter vervanging van tramchauffeurs. Omdat bijstand door de Koninklijke Marechaussee is gebaseerd op een ander artikel in de *Politiewet* zie ik dit als een aparte, andere taak dan bijstand door de krijgsmacht.
- De Weger (2006), pp. 87-88.
- De Weger (2006), pp. 77 en 87.
- De Weger (2006), p. 89. Zie voor de visserijpolitie Bakker e.a. (1998, pp. 275-279) en Perrick's deel 6 van zijn serie *Begrenzingen van de politietaak* (1980, p. 8), voor Elten en Tüddern De Jonge (1989, pp. 122-127) en voor de militaire meteorologische diensten Meijboom (1988).
- Vergelijk Muller e.a. (2004) en Koninklijke Marechaussee (2005).
- De Weger (2006), pp. 88-89.
- De Weger (2006), pp. 333-336 en de conclusies van voorafgaande hoofdstukken.
- De Weger (2006), p. 334 en de conclusies van voorafgaande hoofdstukken.
- De Weger (2006), pp. 3-4, 333-334 en de conclusies van voorafgaande hoofdstukken.
- Neisingh (1998).
- De Weger (2006), pp. 70-73.
- Meest recente wijziging: *Staatsblad*, 2005, nr.110.
- Van den Bout (1981).
- Stuurgroep Evaluatie Politieorganisatie (2005).
- Andere Overheid (2005).
- Brinkman (2006), p. 13.